

SURİYE'DEKİ RUS VARLIĞI: **HEDEFLER VE MEVCUT DURUM**

“

Beşar Esad rejiminin yönetimde kalması ve askeri anlamda çöküşünün engellenmesi, müdahalenin hedeflerinden ilkinin ve en öncelikli olanını oluşturmaktadır. Moskova'nın yayılmacı bir askeri doktrin benimsemesi ise söz konusu müdahaleye zemin hazırlamıştır.

”

Dr. Samir Alabdullah

Uzman, ORSAM

Rusya, Suriye'deki muhalif grupların rejimin varlığını tehdit eden askeri zaferler kazanmaya başlamasının ardından Suriye rejimini kurtarmak amacıyla Eylül 2015'in sonunda Suriye'ye askeri müdahalede bulunmaya başlamıştır. Askeri müdahaleden önce Rusya'nın Lazkiye'de "Hmeymim" isimli bir hava üssü kurmasına izin veren bir anlaşma imzalanmış (Ağustos 2015) ve kurulacak hava üssüyle Rusya'nın Suriye'de hava operasyonlarına başlaması kararlaştırılmıştır.

Rus Ortodoks Kilisesi ise Rusya'nın Suriye'ye yönelik askeri müdahalesinin kutsal bir savaş niteliğinde olduğunu ifade ederek bu operasyonlardan övgüyle bahsetmiştir. Ayrıca Rus yetkililer, konuşmalarında bölgedeki Hristiyanların şikayetlerine dikkat çekmiştir. Söz konusu müdahale, Rusya'yı Suriye'deki krizin merkezine yerleştirmiştir.

Moskova, "terörle ilişkilendirilen Batı destekli cihatçı gruplar" olarak tanımladığı muhaliflerle olan çekişmesinde "devleti ve dini azınlıkları koruma" söylemini ileri sürmüştür. Rus Ortodoks Kilisesi ise Rusya'nın Suriye'ye yönelik askeri müdahalesi-

nin kutsal bir savaş niteliğinde olduğunu ifade ederek bu operasyonlardan övgüyle bahsetmiştir. Ayrıca Rus yetkililer, konuşmalarında bölgedeki Hristiyanların şikayetlerine dikkat çekmiştir. Söz konusu müdahale, Rusya'yı Suriye'deki krizin merkezine yerleştirmiştir. Buna ilaveten Rusya, Suriye'nin karar alma mekanizmasında esas oyuncu haline gelmiş ve Suriye'nin devlet organlarında ciddi anlamda hakimiyet kurmuştur.

Rusya'nın Suriye'ye Yönelik Müdahalesinin Hedefleri

Beşar Esad rejiminin yönetimde kalması ve askeri anlamda çöküşünün engellenmesi, müdahalenin hedeflerinden ilkinin ve en öncelikli olanını oluşturmaktadır. Moskova'nın yayımlı bir askeri doktrin benimsemesi ise söz konusu müdahaleye zemin hazırlamıştır. Bahsi geçen askeri doktrin, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından ülkede meydana gelen reformlarla birlikte benimsenmeye başlanmıştır. Ayrıca Rus donanmasının askeri ilkeleri hususunda da değişikliğe gidilmiş ve Rus deniz gücünün önceliği NATO yayılmasına karşı mücadele etmek olmuştur. Bu bağlamda Rusya, Suriye'nin

Tartus ve Lazkiye vilayetlerine tek geçiş noktası teşkil eden Atlantik ve Akdeniz'deki filolarının kalıcı olarak orada bulunmasını sağlamaya odaklanmıştır. Dolayısıyla, Rusya'nın Suriye'deki askeri genişlemesini birçok

ülkede askeri üs inşa etmesi olarak değerlendirmek mümkündür.

Rusya'yı Suriye'ye askeri müdahalede bulunmaya sevk eden bir başka gelişme ise IŞİD'i ortadan kaldırmak adına ABD öncülüğünde kurulan uluslararası koalisyonun Rusya'nın uzak tutulmasıdır. Rusya, bu gelişmenin ardından savaşta İran ve Suriye rejimi ile bölgede kendi ittifakını kurarak katılmıştır. Ancak, Moskova saldırıların IŞİD'e karşı olduğunu belirtse de özellikle "ılımlı" Suriye muhalif grupları hedef alan bombalı saldırılarla bu söylemin bir adım ötesine geçmiştir. Şam ve Moskova, ekonomik ve siyasi anlamda her zaman uzun vadeli ve iyi ilişkiler kurma eğilimi içerisinde olmuştur. Protestoların 2010 yılında patlak vermesiyle iki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler daha büyük bir önem kazanmaya başlamıştır. 2010 yılında Rusya ve Suriye arasındaki ticaret hacmi yaklaşık bir milyar dolara ulaşırken, protestolardan sonra söz konusu rakam yaklaşık iki milyar doları bulmuştur. İki ülke, Suriye kıyılarında yirmi beş yıl müddetle petrol ve doğal gaz arama çalışmalarının yürütülmesine yönelik anlaşmalar imzalamışsa da Suriye'de devam eden savaş iki ülke arasındaki ticari faaliyetleri engellemektedir.

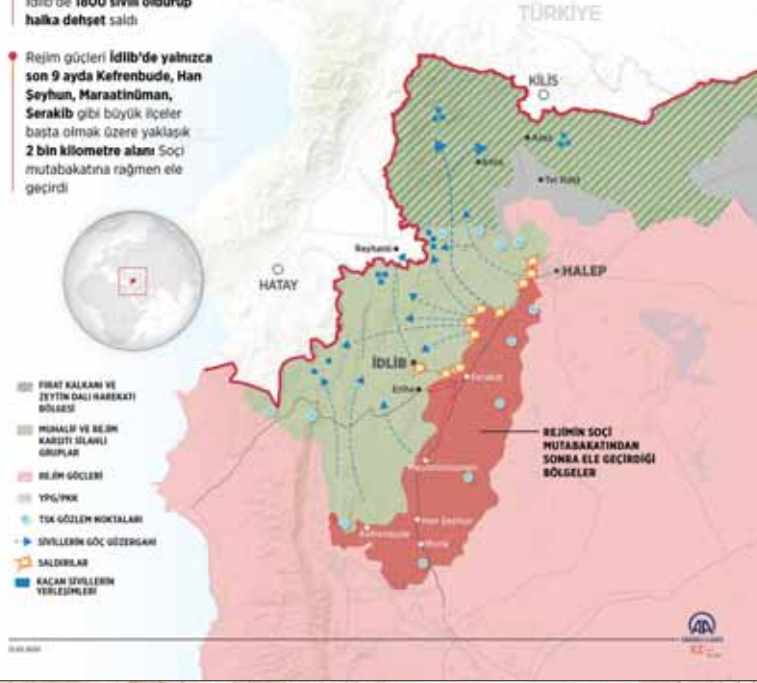
Rusya; petrol ve doğal gaz boru hattının Türkiye'ye, oradan da Avrupa'ya geçişi konusunda Suriye'nin oldukça önemli bir konuma sahip olduğunun bilincindedir. Avrupa'ya gaz ihraç etme konusunda sahip olduğu hegemonyanın Suriye tarafından tehdit edildiğinin farkında olan Rusya, Suriye'nin enerji sektörüne yatırım yaparak gelecekte Suriye ile rekabet etmek ye-

Esad rejimi İdlib'de "Soçi sınırlarını" yok sayıp kitlesel sürgün yaptı

Türkiye ve Rusya arasında Eylül 2018'de varılan ateşkes mutabakatına rağmen Beşar Esad rejimi ve destekçileri İdlib'de 1800 sivil öldürüp halka dehşet saldı

Rejim güçleri İdlib'de yalnızca son 9 ayda Kefrenbude, Han Seyhun, Maraatinüman, Serakib gibi büyük ilçeler başta olmak üzere yaklaşık 2 bin kilometre alanı Soçi mutabakatına rağmen ele geçirdi

Soçi mutabakatından bu yana yaklaşık 1 milyon 800 bin sivil yerinden eden rejim ve destekçileri, halkı Suriye-Türkiye sınırına sıkıştırdı

rine bu sektörün gelişmesinde pay sahibi olmayı amaçlamaktadır. Ayrıca Rusya, Suriye'ye müdahalede bulunarak uluslararası arenada kendisini yeniden konumlandırma fırsatı yakalamaya çalışmakta ve ekonomik ve jeopolitik kazanımlar elde etmeyi amaçlamaktadır. Bölgesel krizlerle ve "terör"le mücadelede kendisini siyasi bir müttefik olarak tanımlamakta ve süper güç olarak göstermek için çabalamaktadır. Tüm bunların yanı sıra Batı ve ABD ile olan ilişkilerinde, ekonomik yaptırımlar ve Ukrayna dosyasında Suriye'yi pazarlık kozu olarak kullanmayı hedeflemektedir.

Rusya'nın söz konusu müdahaledeki diğer bir hedefi ise cihatçı hareketlere karşı önleyici savaşlar yürütmek ve söz konusu hareketlerin Rus cumhuriyetlerine yayılmalarını engellemektir. Su-34 ve Su-27'nin güncellenmiş versiyonu olan Su-35 savaş uçakları, Mi-35 savaş helikopterleri ve 231 çeşit modern silah gibi Rus menşeli savaş ekipmanlarının Suriye sahasında denenmesi de Rusya'nın hedefleri arasında yer almaktadır. Son olarak Rusya, Suriye'ye ilişkin hamlesiyle dış müdahalelerde yer alarak dikkati ülke içindeki ekonomik krizlerden uzaklaştırmaya çalışmaktadır.

“

Rusya Suriye'deki dört havaalanı, bir askeri liman ve dört askeri üsteki varlığını kuvvetlendirmiştir. Halihazırda İdlib'teki askeri operasyonlarda Rus kara kuvvetleri de faaliyet göstermektedir. Kahire ve Moskova platformlarını da Yüksek Müzakere Heyeti'ne dahil eden Rusya, Suriye muhalif siyasetine nüfuz etmeyi başarmıştır.

”

Rusya Müdahalesinin Aşamaları

Rusya'nın Suriye müdahalesi Mart 2011 ve Ağustos 2015 tarihleri arasındaki süre zarfında pek çok aşamadan geçmiştir. Rusya, Suriye muhalefetine karşı İran'ın müdahalesini ve İran'a bağlı Hizbullah gibi milislerin bu yöndeki faaliyetlerini destekleyerek ilk etapta rejimi koruyan ve askeri anlamda destekleyen bir politika izlemiştir. Aynı zamanda Çin gibi Suriye rejimini destekleyen ülkelerle koordinasyon halinde olmuş ve Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin Esad rejimi aleyhine aldığı pek çok kararı engellemiştir. Rusya'nın Suriye politikası açısından ikinci aşama Eylül 2015'te başlamıştır. Bu dönemde Rusya, rejim kuvvetlerinin İran askeri milislerinin desteğine rağmen etkisini kaybetmesi ve askeri mağlubiyetler yaşaması sonucu askeri kuvvetlerini bölgeye yollamaya başlamıştır. Rus kuvvetleri burada Suriye muhalefetine yoğun askeri saldırılarla karşılık vererek rejimin Suriye'deki pozisyonunu güçlen-

dirmiştir. Böylelikle Rusya, ABD'nin Suriye meselesine doğrudan müdahale etme konusunda isteksiz olmasından yararlanmış ve bölgeye yönelik müdahalelerini artırmıştır.

Şubat 2016'da müdahalenin üçüncü aşaması başlamıştır. ABD ile anlaşmaların imzalanmasının ardından muhalefet ile ateşkes ve uzlaşma dönemine geçilmiştir. Bu bağlamda, Cenevre'de barış görüşmeleri yapılmıştır. Akabinde Rusya; Suriye meselesinde önemli bir rol edinmeye, bölgede hegemonyasını güçlendirmeye ve yaptığı düzenlemeleri meşrulaştırmaya yönelmiştir. Ayrıca uzlaşma anlaşmaları kapsamında Suriye'nin bazı bölgelerinde Rus askeri polisleri konuşlanmıştır. Rusya Suriye'deki dört havaalanı, bir askeri liman ve dört askeri üsteki varlığını kuvvetlendirmiştir. Halihazırda İdlib'teki askeri operasyonlarda Rus kara kuvvetleri de faaliyet göstermektedir. Kahire ve Moskova platformlarını da Yüksek Müzakere Heyeti'ne dahil eden Rusya, Suriye muhalif siyasetine nüfuz etmeyi başarmıştır.

Bu çerçevede Moskova; Suriye devlet kurumlarında söz sahibi olmaya, Suriye devlet mekanizmalarını çıkarlarına uygun olarak yeniden yapılandırmaya, Suriye'nin askeri ve güvenlik kurumlarının yapısında değişiklikler yapmaya ve rejimin imzaladığı anlaşmalar yoluyla Suriye ekonomisi üzerindeki hakimiyetini artırmaya başlamıştır. İran'ın milis temelli politikasına kıyasla Rusya, Suriye'deki devlet kurumları üzerinden faaliyetlerini yürütmeyi tercih etmiştir. Bu durum iki ülke arasında an-

laşmazlıkların ve belirli fikir ayrılıklarının yaşanmasına neden olmuştur. ABD'nin Suriye'ye ilişkin politikasında ciddi bir müdahalede bulunmamayı tercih etmesi, Rusya'nın Suriye meselesinde etkin bir şekilde rol oynamasının önünü açmıştır. Ancak, Donald Trump'ın ABD başkanlığına gelmesi ve Suriye rejimine yönelik birçok saldırıda bulunması Rus ordusu için problem teşkil etmiştir. ABD'nin Rusya'nın kuzeydoğusunda varlık göstermesi de Rusya'nın Suriye meselesinde tek başına karar almasını engellemektedir.

Suriye'deki Rus Varlığının Geleceği

Yaşadığı ekonomik krizden dolayı pek çok baskı ile karşılaşan Rusya, etkili yumuşak güç araçlarına sahip değildir ve hedeflerini gerçekleştirmek için müttefiklerinden bağımsız hareket edememektedir. Ekonomik anlamda ise, Suriye'nin yeniden yapılandırılmasına yönelik maliyetleri büyük ölçüde karşılayamaz durumdadır. Suriye üzerinde kurmak istediği hakimiyet konusunda da İran ile sık sık karşı karşıya gelmektedir. Rusya, bölgesel düzenlemelerle kendisini güvenceye alabilmek ve Suriye krizi ile ilgili siyasi bir çözüm ortaya koyabilmek amacıyla Türkiye ve İran ile birlikte Astana sürecinde yer almıştır. Bununla birlikte Türkiye-Rusya ilişkileri sağlam bir zemine dayanmamaktadır. Diğer taraftan Türkiye ve Rusya, bazı anlaşma ve uzlaşma arayışları nedeniyle birlikte hareket etmesine rağmen iki tarafın Suriye rejimi ve muhalefete yönelik fikirleri büyük oranda farklılık göstermektedir.

“ Moskova, 2018 yılında gerçekleşen Soçi Konferansı'nın bir sonucu olan Suriye Anayasa Komitesi ile ilgili kendi görüşlerini dayatma ve bu komitenin siyasi çözümün merkezi olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, BM nezdinde düzenlenen Suriye'ye ilişkin konferanslarda alınan uluslararası kararlarda vurgulanan tam yetkili geçici hükümet yerine bu komitenin anayasa yazımı ile sorumlu olmasını istemektedir.

Rusya; Suriye rejiminin politik, ekonomik ve askeri anlamda alacağı kararlara müdahale etmekte ve rejimin kontrolü altındaki bölgelerde hakimiyet kurmaya çalışmaktadır. Ayrıca Moskova, 2018 yılında gerçekleşen Soçi Konferansı'nın bir sonucu olan Suriye Anayasa Komitesi ile ilgili kendi görüşlerini dayatma ve bu komitenin siyasi çözümün merkezi olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, BM nezdinde düzenlenen Suriye'ye ilişkin konferanslarda alınan uluslararası kararlarda vurgulanan tam yetkili geçici hükümet yerine bu komitenin anayasa yazımı ile sorumlu olmasını istemektedir. Ruslar, İdlib başta olmak üzere tüm Suriye'de yeniden rejimin hakimiyet sağlanması hususunda ısrar etmektedirler. Bu bağlamda Rus kuvvetleri, rejim kuvvetleri ve İran tarafından söz konusu bölgelerde saldırılar sürdürülmektedir. ■